

گزارش فائو از رابطه بهبود فن آوری آبیاری و صرفه‌جویی آب

مسئله آب

این گزارش هشدار جدی در خصوص عواقب تأکید کردن بر راهکارهای صرفاً فنی است و می‌تواند الهام‌بخش تلاش برای تدارک دیدن ملزومات غیرفنی اثربخش شدن بهبود فناوری آبیاری باشد.

ایران با مسئله آب مواجه است. واژه‌های بحران و ورشکستگی نیز برای توصیف وضعیت آب در ایران به کار برده شده‌اند، اما در شرایط فقدان تعریف‌هایی مورد اجماع درباره این واژه‌ها، مسأله آب عبارت مناسب‌تری به نظر می‌رسد. راهکارهایی نیز برای مدیریت مسئله آب و حرکت در راستای تعدیل آن ارائه شده است. سالیانی است که بر بهبود روش‌های آبیاری و ارتقای فناوری در این عرصه برای غلبه بر مسئله آب تأکید شده و اعتبارات دولتی قابل توجهی نیز به آن اختصاص یافته است. بدیهی است که این میزان تأکید مدیریتی و اختصاص اعتبارات زیاد باید با ارزیابی میزان عملکرد این راهکار نیز همراه شود. گزارش آیا بهبود فن آوری آبیاری به صرفه‌جویی آب منجر خواهد شد؟ که توسط سازمان خواروبار و کشاورزی ملل متحد (فائو) تهیه شده است و تجارب متعددی را بررسی می‌کند، چشم‌اندازی از کاربرد روش‌های فناورانه آبیاری به منظور کاهش مصرف آب و ملزومات ضروری برای تکمیل کاربست این روش‌ها ارائه می‌دهد.

نویسندگان گزارش تصریح می‌کنند: این تصور معمولاً وجود داشته است که افزایش میزان کارایی آبیاری از طریق به‌کارگیری فن‌آوری‌های جدیدی مانند آبیاری قطره‌ای، به صرفه‌جویی قابل توجه در مصرف آب منجر می‌شود و این میزان آب صرفه‌جویی شده به محیط بازگشته یا به مصارف دیگر می‌رسد. اما شواهد حاصل از تحقیقات و سنجش‌های میدانی نشان می‌دهند که چنین نیست. ممکن است در مقیاس محلی و در واحد مزرعه، مزایای انجام این کار بسیار بالا به نظر برسد، اما اگر میزان کل مصرف آب را در مقیاس زیرزمین به درستی محاسبه کنیم، درمی‌یابیم که در این شیوه میزان مصرف به جای آنکه کاهش یابد، افزایش پیدا می‌کند. امکان بالقوه افزایش میزان بهره‌وری آب (محصول بیشتر به ازای هر قطره آب) نیز در مورد اکثر انواع محصولات کشاورزی ناچیز است. این یافته‌ها نشان می‌دهند که کاهش مصرف آب از طریق کشت آبی، حاصل صرف فن آوری نخواهد بود، بلکه تضمین میزان پایدار مصرف آب نیازمند اتخاذ تمهیداتی از قبیل محدود کردن میزان آب تخصیص یافته خواهد بود.

این گزارش که بر مبنای نظرات بیش از ۱۵۰ کارشناس در کشورهای مختلف نوشته شده نشان می‌دهد بازگرداندن توازن میان تأمین و مصرف پایدار آب در وهله نخست مستلزم کنترل فیزیکی منابع آبی توسط دولت یا سایر متولیان مصرف پایدار این منابع و در وهله بعد انجام مداخلاتی با هدف کاهش میزان منابع مصرفی است. آبیاری پیشرفته بدون اعمال کنترل‌های لازم بر نحوه تخصیص منابع آب معمولاً به بدتر شدن شرایط منجر می‌شود؛ میزان مصرف به ازای واحد سطح افزایش خواهد یافت، سطح زیر آبیاری افزایش خواهد یافت و کشاورزان به سمت استخراج آب بیشتر از منابع

عمیق‌تر پیش می‌روند. این بدان معنا است که دسترسی کنترل شده به منابع آبی باید مقدم بر ایجاد امکان آبیاری پیشرفته باشد.

نتایج این گزارش برانگیزاننده گزینه‌های سیاستی مهمی در حوزه مدیریت مسئله آب در ایران است. نویسندگان پیشنهاد می‌کنند دولت‌ها باید مسئولیت مهم و دشوار هدایت را ایفا نمایند و تأمین‌کنندگان مالی نیز باید ضمن رعایت توالی اقدامات فوق، از تأمین منابع مالی لازم جهت مدرنیزه کردن فرایند آبیاری بدون اعمال کنترل‌های لازم بر روند تخصیص منابع آب خودداری کنند.

گروهی همواره استدلال کرده‌اند که مسائل توسعه‌ای کشور و از جمله مسئله آب غیرفنی هستند و راهکارهای مقابله با آن‌ها نیز باید در تعامل راهبردهای متکی به فناوری و تدوین راهکارهای غیرفنی تدوین شوند. این گزارش هشدار جدی درخصوص عواقب تأکید کردن بر راهکارهای صرفاً فنی است و می‌تواند الهام‌بخش تلاش برای تدارک دیدن ملزومات غیرفنی اثربخش شدن بهبود فناوری آبیاری باشد.

برای دریافت متن کامل این گزارش از لینک دانلود زیر استفاده کنید.